

ВИСНОВОК
ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ
ЧАБАНОВОЇ Надії Валеріївни
«Фізична терапія осіб з периферичними нейропатіями, спричиненими
мінно-вибуховими пораненнями нижніх кінцівок»
на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 22 Охорона здоров'я
за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія

У відповідності до пп. 25–26 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (із змінами), на кафедрі терапії та реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України 05 травня 2026 року ЧАБАНОВОЮ Надією Валеріївною було проведено публічну презентацію наукових результатів дисертації на тему: «Фізична терапія осіб з периферичними нейропатіями, спричиненими мінно-вибуховими пораненнями нижніх кінцівок» та її обговорення (науковий керівник Олена ЛАЗАРЄВА, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, завідувач кафедри терапії та реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України).

За результатами проведення публічної презентації та обговорення дисертації на засіданні кафедри терапії та реабілітації було прийнято рішення надати здобувачці ЧАБАНОВІЙ Надії Валеріївні позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

ВИСНОВОК

Актуальність теми дисертації. Вогнепальні та мінно-вибухові поранення нижніх кінцівок є однією з найбільш поширених і складних категорій бойової травми, що супроводжується ушкодженням кістково-м'язових, судинних і нервових структур та характеризується тривалим перебігом відновлення. Саме ураження нижніх кінцівок займають провідне місце у структурі бойових поранень, що визначає їх високу медико-соціальну значущість. Особливу складність становлять випадки поєднання бойової травми з ушкодженням периферичних нервів, які супроводжуються порушенням м'язової сили, чутливості, координації, локомоції та функціональної незалежності пацієнта.

Поєднання периферичних нейропатій із переломами, больовим синдромом, контрактурами, м'язовою атрофією та тривалою іммобілізацією

формує складний клінічний контекст, у якому відновлення функціонального стану нижньої кінцівки потребує етапного та функціонально орієнтованого підходу. Наслідки таких ушкоджень суттєво впливають на здатність пацієнтів до самообслуговування, професійної діяльності та соціальної адаптації.

Аналіз сучасних науково-методичних джерел свідчить, що питання медичної та психосоціальної реабілітації постраждалих внаслідок бойової травми висвітлені достатньо широко, проте проблема фізичної терапії осіб із мінно-вибуховими пораненнями нижніх кінцівок, ускладненими периферичними нейропатіями, залишається недостатньо систематизованою. Наявні дослідження підтверджують важливість профілактики вторинних ускладнень, відновлення рухової функції та поступового функціонального навантаження, однак не формують цілісної системи застосування засобів фізичної терапії для цієї категорії пацієнтів.

Для України проблема має особливу актуальність у зв'язку зі зростанням кількості осіб із наслідками мінно-вибухової травми та потребою у довготривалій реабілітаційній допомозі. У зв'язку з цим науково-методичне обґрунтування та розроблення алгоритму застосування заходів фізичної терапії в осіб із периферичними нейропатіями, спричиненими мінно-вибуховими пораненнями нижніх кінцівок, є своєчасним і практично значущим.

Представлена до розгляду дисертаційна робота ЧАБАНОВОЇ Надії Валеріївни спрямована на теоретичне та практичне вирішення викладених вище проблем.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до Плану науково-дослідної роботи (НДР) Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр. за темою 4.2 «Відновлення функціональних можливостей, діяльності та участі осіб різних нозологічних, професійних та вікових груп засобами фізичної терапії» (номер державної реєстрації 0121U107926). Особистий внесок здобувачки як співвиконавця теми НДР полягає у розробці та описі алгоритму застосування заходів фізичної терапії в індивідуальній реабілітаційній програмі осіб із мінно-вибуховими пораненнями нижніх кінцівок, ускладненими ушкодженням периферичних нервів на різних етапах реабілітації та практичних рекомендацій щодо їх використання.

Наукова новизна одержаних наукових результатів полягає в тому, що:

– уперше науково обґрунтовано, розроблено та описано алгоритм здійснення реабілітаційних заходів осіб із мінно-вибуховими пораненнями нижніх кінцівок, ускладненими периферичними нейропатіями великогомілкового та малогомілкового нервів, відповідно до перебігу реабілітаційного процесу, що охоплює гострий, післягострий та довготривалий етапи з урахуванням поліструктурності бойової травми; функціонального

статусу пацієнта; особливостей побудови терапевтичного альянсу; місцезнаходження пацієнта (лікувальний заклад, реабілітаційне відділення або центр, місце постійного проживання пацієнта); сучасних принципів доказової медицини та мультидисциплінарного підходу;

– уперше визначено особливості застосування засобів фізичної терапії в індивідуальному плані реабілітації для осіб із мінно-вибуховими пораненнями нижніх кінцівок, після реконструктивних оперативних втручань на великогілковому та малогілковому нервах, що побудований за фазовою моделлю, а саме фаз: післяопераційного захисту; ранньої захищеної мобілізації; сенсорно-орієнтованої фази I; ознак реіннервації; сенсорно-орієнтованої фази II та фази силової й функціональної інтеграції;

– уперше відповідно до принципів моторного навчання та закономірностей нейрорегенерації диференційовано визначено цілі і стратегії фізичної терапії відповідно до означених фаз: захисту анастомозу, контролю болю і набряку, профілактики контрактур та адгезій, відновлення рухливості, зниження сенсорної гіперчутливості, сенсорної редукації, відновлення нервово-м'язової взаємодії, координації, рівноваги, м'язової сили, витривалості, пропріоцепції, функціональних трансферів і повернення до складних рухових завдань та повсякденної участі;

– уперше визначено особливості поєднаного використання мануальних технік, терапевтичних та нейродинамічних вправ в індивідуальній реабілітаційній програмі;

– уперше виявлені принципово різні механізми обмеження та відновлення діапазону активних рухів у проксимальних і дистальних сегментах нижньої кінцівки осіб із мінно-вибуховими пораненнями нижніх кінцівок, після реконструктивних оперативних втручань на великогілковому та малогілковому нервах;

– дістали подальшого розвитку наукові уявлення про етапно-фазову організацію фізичної терапії при поліструктурних бойових пораненнях нижніх кінцівок, зумовлених мінно-вибуховою травмою, з урахуванням повторних оперативних втручань на різних тканинних і анатомічних рівнях, що обґрунтовує потребу в неодноразовому поверненні до змісту й протоколів гострого етапу реабілітаційного процесу;

– дістали подальшого розвитку погляди на відновлення засобами фізичної терапії обсягу активних рухів у суглобах та сили м'язів нижньої кінцівки, витривалості, швидкості ходьби, зменшення ризику падіння в індивідуальній реабілітаційній програмі для осіб з нейропатіями малогілкового та великогілкового нервів, спричиненими мінно-вибуховими пораненнями нижніх кінцівок;

– підтверджено дані про відсутність системних реабілітаційних втручань на ранніх рівнях медичного забезпечення в межах лікувально-евакуаційних заходів, тоді як їх практична реалізація розпочиналася переважно на стаціонарному етапі лікування, співвідносному з III рівнем медичного забезпечення;

– підтверджено дані про позитивний вплив урахування стратегій відновлення балансу на відновлення активності, мобільності і незалежності осіб з нейропатіями малогомілкового та великогомілкового нервів, спричиненими мінно-вибуховими пораненнями нижніх кінцівок.

Практичне значення роботи полягає в науковому обґрунтуванні та впровадженні алгоритму застосування заходів фізичної терапії в індивідуальній реабілітаційній програмі осіб із мінно-вибуховими пораненнями нижніх кінцівок, ускладненими периферичними нейропатіями. Запропонований підхід дає змогу узгоджувати процес фізичної терапії з поліструктурністю бойового поранення, повторними оперативними втручаннями, наявністю апарата зовнішньої фіксації та фазами відновлення периферичних нервів.

Практичне застосування розробленого алгоритму забезпечує підвищення безпеки та прогнозованості реабілітаційного процесу. Його використання сприяє своєчасній профілактиці вторинних ускладнень, контролю больового синдрому й набряку, підтримці нейром'язової активності та підготовці пацієнтів до вертикалізації. Після реконструктивних оперативних втручань на периферичних нервах запропоновані заходи фізичної терапії сприяють відновленню пропріоцепції, балансу, опороздатності та ходьби.

Важливим практичним результатом є можливість персоналізації реабілітаційних втручань з урахуванням функціонального стану пацієнтів, мотиваційних, психоемоційних і соціальних чинників, а також організації дистанційного супроводу поза межами стаціонарного реабілітаційного відділення. Розроблений підхід може бути використаний для стандартизації реабілітаційного маршруту осіб із бойовою травмою нижніх кінцівок, оптимізації термінів госпіталізації, підвищення ефективності реабілітаційної допомоги та розширення можливостей повернення пацієнтів до професійної й соціальної активності.

Основні положення, висновки та результати дослідження впроваджено в освітній процес кафедри терапії та реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України при викладанні дисциплін «Фізична терапія у нейрореабілітації» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти та «Клінічний реабілітаційний менеджмент при неврологічних дисфункціях» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Результати досліджень апробовано і впроваджено в практику роботи відділу

реабілітації ДУ «Інститут травматології та ортопедії НАМН України», м. Київ та медичного центру «ФЕСКО», м. Бровари.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у розширенні сучасних наукових уявлень щодо особливостей застосування засобів фізичної терапії в осіб із периферичними нейропатіями, спричиненими мінно-вибуховими пораненнями нижніх кінцівок. У роботі систематизовано сучасні підходи до відновлення функціонального стану пацієнтів із бойовою травмою нижніх кінцівок, уточнено значення етапного та функціонально орієнтованого підходу у процесі фізичної терапії, а також науково обґрунтовано алгоритм застосування заходів фізичної терапії з урахуванням клінічних і функціональних проявів периферичних нейропатій. Отримані результати доповнюють теоретичні положення фізичної терапії у сфері реабілітації осіб із бойовою травмою та можуть бути використані для подальшого розвитку наукових досліджень і вдосконалення реабілітаційних підходів у практиці відновного лікування.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечується теоретичним та методичним обґрунтуванням вихідних положень дослідження, застосуванням комплексу взаємодоповнювальних методів дослідження, адекватних меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження, а також достатнім обсягом клінічного матеріалу.

Достовірність отриманих результатів підтверджується використанням сучасних методів оцінки функціонального стану пацієнтів, аналізом спеціальної науково-методичної літератури, коректним застосуванням методів математичної статистики та узгодженістю отриманих результатів із даними сучасних наукових досліджень. Отримані результати ґрунтуються на репрезентативному фактичному матеріалі. Сформульовані у дисертації висновки та практичні рекомендації логічно випливають із результатів проведеного дослідження, мають наукове обґрунтування та відповідають поставленим меті й завданням роботи.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях. Основні наукові положення дисертації опубліковано у наукових фахових виданнях та представлено в матеріалах науково-практичних конференцій різного рівня. Крім того, опублікована додаткова наукова праця, що доповнює та розкриває окремі аспекти дисертаційного дослідження. У наукових працях, виконаних у співавторстві, дисертантка самостійно здійснила аналіз науково-методичної літератури, брала участь в організації та проведенні дослідження, опрацюванні, аналізі й узагальненні отриманих результатів.

Наукові результати дисертації висвітлені в 9 наукових публікаціях: 4 статті у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, два

з яких проіндексовано в базі даних Scopus (Q4); 4 публікації апробаційного характеру; 1 – у періодичному науковому виданні Словаччини, що проіндексоване в базі даних Scopus (Q4), яка додатково відображає результати дослідження.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження апробовано на 52-му Національному конгресі Італійського товариства фізичної та реабілітаційної медицини (SIMFER) «Реабілітаційна наука та діяльність у громаді задля нової етики реабілітації» (52° Congresso Nazionale SIMFER «La scienza riabilitativa e l'impegno nel territorio per una nuova etica della riabilitazione», Італія, Падуя, 2024); Конгресі травми України (Congress Trauma Ukraine, Київ, 2024); XVIII Міжнародній науковій конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 2025); X Всеукраїнській науково-практичній онлайн-конференції «Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини: досвід, проблеми, перспективи» (Київ, 2023); VI Всеукраїнській науково-практичній internet-конференції з міжнародною участю, присвяченій пам'яті професора О. В. Пешкової «Сучасні тенденції, спрямовані на збереження здоров'я людини» (Харків, 2025); IV Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні питання фізичного виховання, спорту, здорового способу життя та якості життя різних верств населення» (Харків, 2026).

Конкретний особистий внесок дисертантки в одержання наукових результатів, що виносяться на захист, полягає у виборі напряму дослідження, визначенні мети та завдань роботи, проведенні аналізу спеціальної науково-методичної літератури, організації та реалізації дослідження. Авторкою розроблено та обґрунтовано алгоритм застосування заходів фізичної терапії для осіб із нейропатіями малогомілкового та великогомілкового нервів, спричиненими мінно-вибуховими пораненнями нижніх кінцівок, здійснено аналіз, інтерпретацію та узагальнення отриманих результатів, сформульовано висновки.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію викладено грамотною українською мовою. Структура роботи та стиль викладу відповідають чинним вимогам МОН України до оформлення дисертацій за освітньо-науковим рівнем доктора філософії. Побудова роботи є логічною, послідовною та внутрішньо узгодженою.

Наукова термінологія використана коректно та адекватно проблематиці дослідження. Особливістю дисертації є значний обсяг аналітичного та клініко-методичного матеріалу, що включає результати функціонального обстеження, оціночні шкали, структуровані алгоритми, схеми, таблиці та рисунки. Отримані дані систематизовано, структуровано та представлено у вигляді таблиць, схем і

графічних матеріалів, що забезпечує наочність, логічність викладення та полегшує сприйняття результатів дослідження.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. Дисертаційна робота ЧАБАНОВОЇ Надії Валеріївни «Фізична терапія осіб з периферичними нейропатіями, спричиненими мінно-вибуховими пораненнями нижніх кінцівок» є завершеним науковим дослідженням і за своїм змістом повністю відповідає спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія. Представлені в роботі наукові положення, методологія дослідження, отримані результати та висновки безпосередньо спрямовані на розвиток теорії та практики фізичної терапії.

Рекомендація дисертації до захисту. Розглянувши дисертацію ЧАБАНОВОЇ Надії Валеріївни «Фізична терапія осіб з периферичними нейропатіями, спричиненими мінно-вибуховими пораненнями нижніх кінцівок» та наукові публікації за темою дослідження, визначивши особистий внесок здобувачки у всіх зарахованих за темою дисертації наукових працях, опублікованих у співавторстві, а також за результатами публічної презентації наукових результатів і їх обговорення, вважаємо, що дисертаційна робота є актуальною, виконана здобувачкою ступеня доктора філософії особисто та є завершеною науковою працею.

У процесі виконання дослідження застосовано сучасні клінічні, функціональні та математико-статистичні методи, що забезпечило належний рівень обґрунтованості та достовірності отриманих результатів. Дисертаційна робота ґрунтується на сучасних підходах фізичної терапії та реабілітації осіб із бойовою травмою нижніх кінцівок, що дозволило комплексно дослідити особливості відновлення функціонального стану пацієнтів із периферичними нейропатіями, спричиненими мінно-вибуховими пораненнями. Робота має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, містить нові науково обґрунтовані результати та нове вирішення актуального наукового завдання щодо науково-методичного обґрунтування й розроблення алгоритму застосування заходів фізичної терапії в осіб із периферичними нейропатіями, спричиненими мінно-вибуховими пораненнями нижніх кінцівок. Крім того, опубліковано додаткові наукові праці, що доповнюють та розкривають окремі аспекти дисертаційного дослідження.

Проведено метрологічну експертизу дисертаційного дослідження. У роботі відсутні порушення принципів академічної доброчесності.

Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам, передбаченим пп. 6–7 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами), та рекомендується

до захисту з метою присудження ЧАБАНОВІЙ Надії Валеріївні ступеня доктора філософії з галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія.

Комісія рекомендує вченій раді Національного університету фізичного виховання і спорту України утворити разову спеціалізовану вчену раду для розгляду дисертації та проведення її публічного захисту у такому складі:

голова спеціалізованої вченої ради: ЖАРОВА Ірина, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, професор кафедри терапії та реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України;

рецензент: БАННІКОВА Римма, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри терапії та реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України;

рецензент: КАЛІНКІНА Олександра, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри терапії та реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України;

опонент: НЕСТЕРЧУК Наталія, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, завідувач кафедри терапії та реабілітації Навчально-наукового інституту охорони здоров'я Національного університету водного господарства та природокористування;

опонент: КАЛМИКОВА Юлія, доктор наук з фізичного виховання і спорту, доцент, професор кафедри фізичної терапії та реабілітаційної медицини Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Висновок підготувала комісія у складі:

Д.фіз.вих., професор

К.фіз.вих., доцент

К.фіз.вих., доцент

Голова засідання,
К.фіз.вих., доцент

Ірина ЖАРОВА

Римма БАННІКОВА

Олександра КАЛІНКІНА

Анна БОЙКО

Підписи Ірини ЖАРОВОЇ, Римми БАННІКОВОЇ, Олександри КАЛІНКІНОЇ, ,
Анни БОЙКО засвідчую

